

**TA'SVIRIY FAOLYAT MASHG'ULOTLARIDA NOAN'ANAVIY
USULLARDA RASM CHIZISHGA O'RGATISH (Maktabgacha ta'lim
tashkilotlarida)**

Raxmatova Gulobod

Navoiy davlat universiteti

Maktabgacha ta'lim kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Bolalarga noan'anaviy texnikadan foydalangan holda rasm chizishni o'rgatish. Rasm chizish orqali tasavvurni kengaytirish, badiiy qobiliyatni rivojlantirish.

Kalit so'zlar: An'anaviy, noan'anaviy usullar, rasm chizish texnikalari, spray, pointilizm, scratchboard, texnikalari, kviling, barmoq bilan rasm chizish usullari.

Annotation: Teaching children to draw using non-traditional techniques. Expanding imagination and developing artistic abilities through drawing.

Key words: Traditional, unconventional methods, painting techniques, spray, pointillism, scratchboard, techniques, quilling, finger painting methods.

Аннотация: Обучение детей рисованию в нетрадиционных техниках. Расширяйте воображение, развивайте художественные способности посредством рисования.

Ключевые слова: Традиционные, нетрадиционные методы, техники рисования, распыление, пуантилизм, скретчборд, техники, квиллинг, методы рисования пальцами.

An'anaviy bo'lmagan usullarda rasm chizishga o'rgatish ahamiyati. Bolalarga noan'anaviy texnikadan foydalangan holda rasm chizishni o'rgatish qiziqarli va hayajonli! An'anaviy bo'lmagan texnikalar bilan chizish bolalarni xursand qiladi, ularga noto'g'ri ish qilishdan qo'rqmaslikka imkon beradi. Turli xil materiallar va o'ziga xos texnikalar bilan chizilgan rasmlar bolalarga unutilmas ijobiy his-tuyg'ularni boshdan kechirish imkonini yaratadi. Tuyg'ular ham jarayon, ham amaliy faoliyat - badiiy ijod natijasidir. An'anaviy bo'lmagan tasvir texnikasidan foydalangan holda rasm chizish maktabgacha yoshdagi bolalarni charchatmaydi, ular vazifa uchun ajratilgan vaqt davomida yuqori faollik va samaradorlikni saqlaydilar.

An'anaviy bo'lmagan usullar bolalarga ularning xohishi va qiziqishini hisobga olgan holda individual yondashishga imkon beradi.

Ulardan foydalanish quyidagilarga yordam beradi:

- ✓ bolaning intellektual rivojlanishi;
- ✓ maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy jarayonlari va shaxsiy sohasini tuzatish;
- ✓ o'ziga bo'lgan ishonchni rivojlantiradi;
- ✓ fazoviy fikrlashni rivojlantiradi;
- ✓ bolalarni o'z fikrlarini erkin ifoda etishga o'rgatadi;
- ✓ qo'llarning nozik motorli ko'nikmalarini rivojlantiradi;

- ✓ materiallar va texnikada tanlash erkinligi.

An'anaviy bo'lmagan usullarni ishlab chiqishda maktabgacha yoshdagi bolalar uchun turli xil materiallar taqdim etiladi:

- har xil tuzilish, shakli va o'lchamdagi qog'oz;
- - govush va akvarel bo'yoqlari;
- - 2,3,5 -sonli cho'tkalar; tukli cho'tkalar;
- - mum va rangli qalamlar; - oddiy va rangli qalamlar;
- oddiy va rangli qalamlar;
- qo'rg'oshin qalam, sham;
- plastilin, tuzli xamir;

Shuningdek, qo'shimcha asboblari: qog'oz peketlar, modellashtirish taxtalari, modellashtirish qoliplari, palitrasi, ko'pikli kauchuk, tish cho'tkasi, suv idishlari, kokteyl naychasi, quritilgan gullar va daraxt barglari, konuslar, o'simlik urug'lari, don, tuz, iplar va boshqalar.

An'anaviy bo'lmagan texnikadan foydalangan holda rasm chizishni yoshligidan boshlash lozim, "oddiydan murakkabgacha" tamoyili bo'yicha. Bu yoshda qo'llaniladigan asosiy texnikalar:

- ✚ barmoqlar, kaftlar bilan chizish
- ✚ ko'pikli kauchuk qoziqlar, paxta chig'anoqlari bilan chizish
- ✚ barglar, kartoshka, sabzi bilan chop etish;
- ✚ sham, ko'mir bilan chizish

Rasm chizish paytida tasavvurni kuchaytirish, badiiy niyatni rivojlantirish va badiiy qobiliyatni rivojlantirish uchun siz bolalar adabiyoti, musiqiy hamrohlik, folklor va o'yin materiallaridan foydalanishingiz mumkin. Bu rasmni tushunarli, mazmunli qiladi.

Ko'p texnikalar mavjud [noan'anaviy chizish](#), ularning o'ziga xosligi shundaki, ular bolalarga tezda kerakli natijaga erishishga imkon beradi. Misol uchun, qaysi bolani barmoqlari bilan chizish, o'z kafti bilan chizish, qog'ozga dog'lar qo'yish va kulgili rasm chizish qiziqitmaydi. Bola o'z ishida tezda natijalarga erishishni yaxshi ko'radi.

Kichik maktabgacha yoshdagi bolalar bilan foydalanish tavsiya etiladi:

- barmoq chizish;
- kartoshka muhrlari bilan bosish;
- kaftlar bilan chizish;
- tamping.

O'rta maktabgacha yoshdagi bolalarni yanada murakkab usullar bilan tanishtirish mumkin:

- qattiq, yarim quruq cho'tka bilan ishqalang.
- ko'pikli kauchuk bosib chiqarish;
- mantar bosib chiqarish;
- mumli qalamlar + akvarel;
- sham + akvarel;
- barg izlari;

- qo‘l rasmlari;
- paxta chig‘anoqlari bilan chizish;
- sehrli arqonlar.

Katta maktabgacha yoshda esa bolalar yanada murakkab usullar va usullarni o‘rganishlari mumkin:

- qum bilan chizish;
- sovun pufakchalari bilan chizish;
- g‘ijimlangan qog‘oz bilan chizish;
- somon bilan blotografiya;
- landshaft monotipi;
- stencil bosib chiqarish;
- mavzu monotipi;
- blotografiya keng tarqalgan;
- plastilinografiya.

Ushbu texnikalarning har biri kichik o‘yin. Ulardan foydalanish bolalarga o‘zlarini erkinroq, jasurroq, to‘g‘ridan-to‘g‘ri his qilishlariga imkon beradi, tasavvurni rivojlantiradi, o‘zini ifoda etish uchun to‘liq erkinlik beradi.

Bolalar tasviriy san‘atini rivojlantirish vositalaridan biri sifatida noan’anaviy rasm chizish usullarini tanlash tasodifiy emas. Aksariyat noan’anaviy texnikalar o‘z-o‘zidan chizishni nazarda tutadi, bunda tasvir maxsus vizual usullardan foydalanish natijasida emas, balki o‘yinni manipulyatsiya qilish samarasi sifatida olinadi.

Bundan tashqari, noan’anaviy texnikalar bolalarning vizual imkoniyatlarini kengaytiradi, bu ularga o‘zlarining hayotiy tajribasini ko‘proq amalga oshirishga, yoqimsiz tajribalardan xalos bo‘lishga va “yaratuvchi”ning ijobiy pozitsiyasiga ega bo‘lishga imkon beradi. Ijodkorlikning asosini tasavvurning kombinatsion faoliyati tashkil etadi. Ijodiy tasavvur ko‘plab omillarga bog‘liq: yosh, aqliy rivojlanish va rivojlanish xususiyatlari (psixofizik rivojlanishning har qanday buzilishining mavjudligi), individual shaxsiy xususiyatlar (barqarorlik, motivlarning xabardorligi va yo‘nalishi; "men" qiyofasining baholash tuzilmalari; aloqa xususiyatlari. O‘zo‘zini anglash darajasi va o‘z faoliyatini baholash; xarakter va temperament xususiyatlari) va bu juda muhim, ta’lim va tarbiya jarayonining rivojlanishidan.

Noan’anaviy usullarda rasm chizish texnikalari. Bolaning tajribasi asta-sekin rivojlanadi va o‘ziga boradi, u kattalar tajribasiga nisbatan chuqur o‘ziga xoslik bilan ajralib turadi. Murakkabligi yoki soddaligi, an’ana va ta’sirlari bilan ijod jarayonini rag‘batlantiruvchi va yo‘naltiruvchi muhitga munosabat bola uchun yana butunlay boshqacha bo‘ladi. Bola haqiqiydan ko‘ra ko‘proq xayoliy dunyoda yashaydi. Ammo biz bilamizki, bolaning manfaatlari oddiyroq, uning atrof-muhit bilan munosabatlari ham kattalar xulqatvorini belgilaydigan murakkablik, noziklik va rang-baranglikka ega emas, ammo bularning barchasi bolaning rivojlanishini belgilaydigan eng muhim omillardir. Bolaning rivojlanishi bilan tasavvur ham rivojlanadi.

Spray texnikasi

Texnika “purkash” - bolalar bog‘chasida tish cho‘tkasi va o‘lchagich, taroq bilan ishlov beradigan tomchilarni purkash. Biz bo‘yoqni tish cho‘tkasi bilan yig‘amiz va cho‘tka yuzasi bo‘ylab o‘zimizga qarab

o‘lchagich chizamiz. Chizish uchun mavzular har xil bo‘lishi mumkin. Misol uchun, qog‘oz varag‘ida biz quruq o‘simliklarning tarkibini joylashtiramiz. Tish cho‘tkasini o‘zingizdan burab oling (tuklari yuqoriga qarab) va pastdan yuqoriga qarab chizilgan chizgich bilan tarashni boshlang. Chayqalishdan qo‘rqmang, agar siz barcha harakatlarni to‘g‘ri bajarsangiz, bo‘yoq va suvning chayqalishi ishga tushadi. Yaratilgan kompozitsiyani kontur bo‘ylab seping, buning uchun

to‘qroq ranglar tanlang (sariq, qizil, quyuq yashil).

“Pointilizm” texnikasi

“Pointilizm” texnikasi -(fransuzcha Pointillisme, so‘zma-so‘z "nuqta",

fransuzcha nuqta - nuqta) tasviriy san’atdagi yo‘nalish bo‘lib, uning asoschisi fransuz neo-impressionist rassomi Jorj Seuratdir. Seurat rasmlarni odatdagi chizmalar va bo‘yoqning qattiq joylari o‘rniga mayda ko‘p rangli nuqtalardan foydalangan holda chizdi. U izladi turli xil soyalar nuqtalarni joylashtirish orqali toza ranglar bir-biriga yaqin. Seuratning eng mashhur rasmi "La Grande Jatte orolida yakshanba yurishi" deb nomlanadi. Odatda, bolalardan rasmni punktilizm texnikasi yordamida chizish so‘ralganda, cho‘tka o‘rniga ular foydalanadilar paxta tayoqchasi sizni eritilgan mum qalamlari bilan rasm chizishga taklif qilmoqchimiz.

“Scratchboard” texnikasi

Qog‘oz varag‘iga rangli fon qo‘llaniladi. Bo‘yoq quruq bo‘lsa,

varaqni mum yoki sham bilan ishqalang. Maskarani shampun yoki suyuq sovunga quying. Ushbu aralashma bilan butun varaqni yoping. Plitani quritgandan so‘ng, chizilgan rasmni o‘tkir tayoq bilan chizishingiz kerak. Bu bo‘sh joy, daraxtlar, gullar vazasi, umuman olganda, tasavvurni uyg‘otadigan har qanday narsa bo‘lishi mumkin.

Shuni qayd etish lozimki maktabgacha yoshdagi bolani ijodiy ifoda etish erkinligi nafaqat tasviriy tasvirlar va ularni rasmda etkazish istagi, balki uning tasvir vositalariga qanday egalik qilishi bilan ham belgilanadi. O‘quv jarayonida bolalarning tasvirlar, texnikaning turli xil variantlarini o‘zlashtirishi ularning ijodiy rivojlanishiga yordam beradi. An‘anaviy bo‘lmagan uslub namunani nusxalashga imkon bermaydi, bu tasavvur, ijodkorlik, mustaqillik, tashabbuskorlik va individuallikni namoyon etishga yanada katta turtki beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ishmuxamedov R.J., Yuldashev M. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. T.: "Nihol" nashriyoti, 2013, 2016.–279b.
2. Ishmuhammedov R. O'quv jarayonida interfaol uslublar va pedagogik texnologiyalarni qo'llash uslubiyati. T.: RBIMM, 2008. 68 b.
3. Ibragimova Z., Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida badiiy adabiyot. (ilk, kichik, o'rta, katta va tayyorlov guruhlar uchun mashg'ulotlar to'plami). T., 2012.
4. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi. V.I.Loginova, P.G.Samorukovalar tahriri ostida. T.: O'qituvchi. 1991.
5. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni tasviriy faoliyat mashg'ulotlarida ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish
6. O'yinli o'rgatish usullari. Tasviriy san'at nazariyasi, uning tur va janri. <http://uz.denemetr.com/>
7. Xasanova Shaxnoza Toxtasinovna. Tasviriy faoliyatga o'rgatish. o'quv qo'llanma.
8. Rasulovna, N. Z. (2024). Some Aspects of Organizing and Improving Students' Oral Speech at Non-Language Faculties. Miasto Przyszłości, 49, 373-375.
9. Nazirova, Z. (2023). METHODS OF MEASUREMENT OF CORNEA DIAMETER IN CHILDREN. Science and innovation, 2(D12), 482-485.
10. Nazirova, Z. (2023). IMPROVING THE USE OF INTERACTIVE METHODS IN TEACHING THE RUSSIAN LANGUAGE TO VETERINARY STUDENTS. Science and innovation, 2(B7), 218-220.

11. Zilola, N. (2022). XORIJIY TILLARNI O ‘QITISHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING AHAMIYATI (RUS TILI MISOLIDA). ILMIY TADQIQOT VA INNOVATSIYA, 1(1), 188-192.
12. Nazirova, Z. R. THE MANAGEMENT ALGORITHM OF CHILDREN WITH REFRACTORY GLAUCOMA. Impact Factor: 4.9, 11.
13. Назирова, З. Р. (2021). THE MANAGEMENT ALGORITHM OF CHILDREN WITH REFRACTORY GLAUCOMA. УЗБЕКСКИЙ МЕДИЦИНСКИЙ ЖУРНАЛ, (SPECIAL 1).
14. Rasulovna, N. Z. (2021, April). APPILICATION OF VIDEO MATERIALS IN THE FORMATION OF COMPETENCE OF VETERINARY STUDENTS IN THE STUDY OF THE RUSSIAN LANGUAGE. In Archive of Conferences (Vol. 18, No. 1, pp. 37-38).
15. Khamidova, M. A., & Orifkhonova, N. O. (2024). THE IMPORTANCE OF MICRO AND MACROELEMENTS IN MICROCLONAL PROPAGATION OF POTATOES. СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИССЛЕДОВАНИЯ, 1(1), 195-197.